

Návrh

Důvodová zpráva k nařízení vlády 190, o vyhrazených elektrických zařízeních a podmínkách k zajištění jejich bezpečnosti

I. Obecná část

Popis současného stavu a problémy

V současné době jsou na základě zákona č. 174/1968 Sb., o státním odborném dozoru nad bezpečností práce, ve znění pozdějších předpisů vedena tzv. vyhrazená technická zařízení jako zařízení se zvýšenou mírou ohrožení zdraví a bezpečnosti osob a majetku a určeno, že státní odborný dozor nad bezpečností vyhrazených technických zařízení vykonávají organizace státního odborného dozoru.

Důvodová zpráva k návrhu nařízení vlády o vyhrazených elektrických zařízeních a bližších podmínkách k zajištění jejich bezpečnosti vychází z důvodové zprávy k návrhu zákona o bezpečnosti provozu vyhrazených technických zařízení a o změně souvisejících zákonů (zákon o vyhrazených technických zařízeních) a uváděné nařízení vlády navazuje na návrh zákona o bezpečnosti provozu vyhrazených technických zařízení, z těchto dokumentů tato důvodová zpráva vychází a není třeba opakovat v nich uvedené důvody řešení.

Jako vyhrazená technická zařízení, která podléhají dozoru podle výše uvedeného zákona, jsou kromě technických zařízení tlakových, zdvihacích plynových jsou vedena též zařízení elektrická. Pro vyhrazená elektrická zařízení byla v minulosti vydána vyhláška Českého úřadu bezpečnosti práce a Českého báňského úřadu č. 20/1979 Sb., která byla později zrušena a Ministerstvo práce a sociálních věcí vydalo vyhlášku č. 73/2010 Sb., o stanovení vyhrazených elektrických technických zařízení, jejich zařazení do tříd a skupin a o bližších podmínkách jejich bezpečnosti.

Tato vyhláška, kromě zařazení zařízení do tříd a skupin, uvádí v rámci bližších podmínek bezpečnosti zařízení požadavek pro provádění montáže, oprav, revizí a zkoušek zařízení na základě oprávnění v příslušném druhu a rozsahu, vydaného organizací státního odborného dozoru.

Dále vyhláška stanovuje:

- povinnost zajištění osvědčení bezpečnosti zařízení před jeho uvedením do provozu, provedeného revizním technikem s platným osvědčením,
- povinnost oznámit zahájení montáže elektrického zařízení určité třídy organizaci státního odborného dozoru,
- požadavek, že elektrické zařízení určité třídy lze uvést do provozu jen na základě odborného a závazného stanoviska státního odborného dozoru,
- co má zejména obsahovat zpráva o revizi (vyhrazeného elektrického technického zařízení).

Vyhláška rovněž uvádí, že splnění požadavků bezpečnosti se považuje za splněné u výrobků, které jsou výrobky stanovenými k posuzování shody podle jiného právního předpisu.

Vyhláška však neuvádí další podmínky bezpečnosti vyhrazených elektrických technických zařízení k jejich uvádění do provozu a zejména k jejich vlastnímu provozu.

Dále je stanoveno, že pro uvádění nových elektrických zařízení, resp. elektroinstalací do provozu je podmínkou provedení výchozí revize elektrických zařízení s vypracováním zprávy o výchozí revizi, dosavadní bezpečnostní předpisy (po zrušení minulé vyhlášky ČÚBP a ČBÚ č. 20/1979 Sb.) však neuvádí, kdo má povinnost provedení výchozí revize zajistit, což může být problematické při prosazování plnění povinností k zajištění bezpečnosti.

Obor elektrických zařízení je v oblasti technických zařízení sám specifický, již v celosvětovém měřítku technická normalizace, standardizace normalizace ISO - International Organization for Standardization, je ale v elektrotechnice samostatná jako IEC - International Electrotechnical Commission, v rámci Evropy je to pak CEN – Comité Européen de Normalisation, a v elektrotechnice CENELEC - Comité Européen de Normalisation Électrotechnique). Požadavky na bezpečnost elektrických zařízení jsou normálně řešeny technickými normami EN (popř. ETSI), vč. požadavků a postupů pro ověřování bezpečnosti elektrických zařízení. V oboru bezpečnosti elektrických zařízení se již historicky navazuje na zásady běžně praktikované v evropských zemích, již od minulého století. Dalším krokem k postupnému zavedení jednotné úrovně bezpečnosti v Evropě je koncepce minimálních požadavků zabývajících se bezpečnou prací na elektrických zařízeních nebo v jejich blízkosti.

II. Koncepce navrhovaného právního předpisu

Celková koncepce navrhovaného nařízení vlády k vyhrazeným elektrickým technickým zařízením by měla především doplnit, upřesnit ustanovení zákona o VTZ a řešit též uvedené problémy a nejasnosti. Navrhované věcné řešení je v souladu s návrhem zákona o VTZ, nejde nad jeho rámec a neukládá žádné povinnosti, které by ze zákona nevyplývaly. Předkládaný právní předpis je vydáván v rámci zmocňovacího ustanovení § 23 tohoto návrhu zákona a není v rozporu s právními akty Evropských společenství.

Dalším hlediskem je, že by předpis měl respektovat technický pokrok a umožnit využití moderních postupů k ověřování bezpečnosti zařízení v rámci vlastních řádů prohlídek, údržby a revizí u provozovatelů zařízení při řešení opatření k minimalizaci bezpečnostních rizik.

Zásady a principy navrhované právní úpravy:

- do návrhu promítnout možnost využívání poznatků vědy a techniky v oboru elektrických zařízení a poznatky z prováděné kontrolní, inspekční a revizní činnosti kontrolních a inspekčních orgánů, organizací a revizních techniků,
- zachovat instituty - revizní technik, oprávnění a osvědčení pro revizní techniky, se stávajícím systémem ověřování předpokladů a kontroly vlastní činnosti,
- určité základní požadavky na bezpečnost vyhrazených elektrických technických zařízení, dosud vyplývající z tzv. ostatních bezpečnostních předpisů, technickým norem zapracovat do úrovně právního předpisu, pro lepší vymahatelnost povinností osob v péči o bezpečnost vyhrazených elektrických technických zařízení,
- dodržet zásadu nenavyšovat finanční zátěž provozovatelů a opravárenských subjektů VTZ,
- v rámci právního předpisu pro vyhrazená elektrická technická zařízení bylo potřebné řešit a je doplněno, řešena pozice revizního technika (pro vyhrazená elektrická zařízení),

- doplnit bližší požadavky na odbornou způsobilost právnických osob a podnikajících fyzických osob, které provádí montáž a provozují vyhrazená elektrická zařízení, a na odbornou způsobilost jejich zaměstnanců a **dalších právnických a fyzických osob, které vykonávají činnosti na vyhrazených elektrických zařízeních, včetně bližšího způsobu prověřování jejich odborné způsobilosti k činnostem na těchto zařízeních.**

III. Zvláštní část

(k jednotlivým ustanovením)

K § 1

Vymezuje se předmět úpravy v rozsahu stanoveném nařízením vlády. Zejména zařazení vyhrazených elektrických zařízení do tříd, požadavky kladené na bezpečnost a požadavky na kladené na odbornou způsobilost právnických osob a podnikajících fyzických osob.

K § 2

Uvádí se potřebný výklad použitých pojmů a definice, které dosud v právních předpisech nebyly řešeny, byť vycházející z technických předpisů, popř. profesních zvyklostí, které však dosud v právních předpisech spíše nebyly řešeny, jako např. pojem elektrická zařízení, řád prohlídek, údržby a revizí, souhrnná zpráva o výchozí revizi, práce na elektrických zařízeních a její druhy.

K § 3

Vymezení vyhrazených elektrických zařízení včetně zařízení určených k ochraně před účinky atmosférické nebo statické elektřiny.

Zároveň se však výčtem uvádí, která elektrická zařízení se pro potřeby tohoto právního předpisu nepovažují za vyhrazená. Jde o určité výrobky charakteru elektrických zařízení, které jsou tzv. stanovenými výrobky se znaky a požadavky zákona č. 22/1997 Sb., o technických požadavcích na výrobky, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon č. 22/1997 Sb.“) resp. zákona č. 90/2016 Sb., k posuzování shody při jejich dodávání na trh, kdy je výrobek při uvedení na trh a provozování v souladu s návodem k použití, považován za bezpečný.

Zde jsou uvedeny:

ruční elektromechanické nářadí, elektronické přístroje a elektrické spotřebiče do napětí 400 V, pokud nejsou určené pro pevné připojení k elektrické síti, prodlužovací šňůry a odpojitelné příruby, zdravotnické elektrické přístroje, elektrické strojní zařízení, které je považováno za výrobek dle zvláštního právního předpisu (zákon č. 22/1997 Sb.) a dále též elektrická zařízení a instalace s charakterem proudu nebo napětí nepřevyšujícími bezpečné hodnoty podle právních a ostatních předpisů k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, neurčená k použití v prostředí s nebezpečím výbuchu plynů, par a prachů.

Běžné elektrické spotřebiče se podle poznatků při používání v pracovněprávních vztazích nepodílejí zvýšenou měrou na úrazovosti, některé elektrické spotřebiče při provozu podléhají ověřování bezpečnosti podle zvláštních předpisů, např. zdravotnické elektrické přístroje (a šlo by pak o nevhodnou duplicitu v ověřování bezpečnosti).

Skutečnost, že některá elektrická zařízení zde nejsou považována za vyhrazená, však neznamená, že by při jejich užívání neměly být dodržovány požadavky na bezpečnost a jejich kontrolu, **vyplývající z průvodní dokumentace a obecných právních a bezpečnostních předpisů, že by se neměl ověřovat jejich bezpečný stav, jako u kterýchkoliv jiných zařízení, jenom proto, zdali jsou nebo nejsou vedena jako tzv. vyhrazená.** Nezávisle na tom pro ně platí další předpisy, zejm. mezinárodně charakteru IEC a EN technických norem – tedy tzv. ostatní předpisy k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, bez ohledu na to, zda česká norma (ať z jakéhokoli důvodu) zde kdysi zavedla pro ověřování bezpečného stavu při jejich užívání termín "revize".

(pozn.: v různých předpisech, technických normách, vč. převzatých mezinárodních jsou pro akty ověřování bezpečnosti uváděny různé pojmy - inspection, verification, testing,..., což též vede k nejednotnému překladu a pojmům v českých verzích norem - revize, kontrola, zkoušení, odborná zkouška, revizní zkouška apod.)

Při dnešním stavu techniky jde u takovýchto zařízení, elektrických spotřebičů kromě vnější vizuální prohlídky a funkční zkoušky o ověření určitých elektrických vlastností měřením, které je dnes prováděno přístrojovým vybavením dokonce automaticky, vč. vyhodnocení zjištěných hodnot a dokonce vypracování protokolu. To nejsou tak vysoce odborné úkony, aby pro jejich provedení byla vyžadována výhradně zvláštní odborná způsobilost revizního technika elektrických zařízení (tuto činnost by měla zvládnout patřičně vybavená osoba znalá - elektrotechnik).

K § 4

Uvádí zařazení vyhrazených elektrických zařízení do tříd I. a II. na základě úrovně jejich nebezpečnosti, jak z hlediska úrazu elektrickým proudem, tak i jiných nebezpečí.

Míra nebezpečí odráží a vychází ze specifických požadavků na určitá elektrická zařízení podle ostatních bezpečnostně technických předpisů.

K § 5

Ustanovení **uvádí požadavky na odbornou způsobilost právnických osob a podnikajících fyzických osob z hlediska potřeby oprávnění**, které je vydáno podle zákona o bezpečnosti práce v souvislosti s provozem vyhrazených technických zařízení, v rozsahu podle přílohy č. 1 k tomuto nařízení. Jedná se o zavedené rozsahy, které v sobě reflektují rozsah zařízení (napětové hodnoty provozovaných zařízení a zařízení pro ochranu před atmosférickou elektřinou a přepětím a/nebo statickou elektřinou) a druh zařízení (prostory s nebezpečím výbuchu a bez nebezpečí výbuchu).

K § 6

Ustanovení uvádí základní požadavky na bezpečnost provozu vyhrazeného elektrického zařízení při jeho uvádění do provozu, včetně jeho zajišťování a případného ověřování před dokončením montáže nebo při jeho přemísťování na nové stanoviště s následným opětovným uvedením do provozu, **dále potřebu dodání průvodní dokumentace** a výchozí revize, též je řešeno ověřování zařízení po provedení určitých změn. Uvedené požadavky, byť v obecné rovině, jsou konkrétnější než podle současného právního předpisu, nejsou však nikterak nové, vychází se ze zavedených ostatních bezpečnostně technických předpisů. Rovněž je zde jednoznačně uveden požadavek na provozovatele elektrického zařízení, který

má povinnost zaznamenat změny na provozovaném zařízení do průvodní či provozní dokumentace.

K § 7

Požadavky na bezpečnost provozovaných vyhrazených elektrických zařízení jsou nově upraveny na rozdíl od současné vyhlášky, která tuto oblast neřeší.

Provozovat lze jen to vyhrazené elektrické zařízení, jehož stav byl ověřen provedenou prohlídkou, zkouškou, kontrolou, revizí, uvádí se vztah průvodní dokumentace a řádu prohlídek, údržby a revizí, v souladu s právními a ostatní předpisy k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci.

Dále se uvádí potřebný minimální rozsah řádu prohlídek, údržby a revizí pro provoz vyhrazeného elektrického zařízení.

Další ustanovení pro bezpečný provoz vyhrazených elektrických zařízení vychází ze zavedených ostatních bezpečnostně technických předpisů. Pro zajištění bezpečnosti zařízení smí **práce na zařízení provádět jen odborně způsobilá osoba**, která je potřebně vybavená.

Rovněž jsou zde uvedeny požadavky na prozatímní vyhrazená elektrická zařízení, tj. na jejich vypnutí z důvodu bezpečnosti v době, kdy se dané prozatímní zařízení neprovozuje.

Posledním bodem je řešena povinnost bez zbytečného odkladu vypnout, odpojit či odstavit elektrické zařízení, které bezprostředně ohrožuje život a zdraví zaměstnanců.

K § 8

Požadavky na bezpečnost při činnosti na vyhrazených elektrických zařízeních jsou uváděny nově na rozdíl od současné vyhlášky.

Provozovat vyhrazené elektrické zařízení lze jen, pokud jsou pracemi na tomto zařízení pověřovány pouze osoby odborně způsobilé, potřeba vyhodnocení elektrického rizika před zahájením práce na vyhrazeném elektrickém zařízení nebo jeho obsluhy, školení každé osoby vykonávající práci na vyhrazeném elektrickém zařízení, s ním nebo v jeho blízkosti.

K minimálním požadavkům pro činnosti na vyhrazených elektrických zařízeních patří též určení osoby odpovědné za provoz daného vyhrazeného elektrického zařízení, dále pro každou práci na vyhrazeném elektrickém zařízení stanovit vedoucího práce, který za danou činnost odpovídá, před zahájením této práce se provede rozbor její složitosti, aby byla pro její výkon zvolena osoba s vhodnou odbornou způsobilostí.

K § 9

Vymezuje požadavky na revizní techniku a dále rozsah činností, které revizní technik vykonává, dle přílohy č. 2 tohoto nařízení.

K § 10

Uvádí podrobnější požadavky na obsah zprávy o revizi vyhrazeného elektrického zařízení, které dosud vycházely pouze z ostatních bezpečnostně technických předpisů a technických norem. Uvedení těchto požadavků do právního předpisu povede k lepší vymahatelnosti stanovených povinností u osob v oblasti bezpečnosti vyhrazených elektrických zařízení. Zejména to může pomoci zaměstnavatelům, kteří díky tomuto získají alespoň obecný přehled, co všechno je potřeba provést za úkony v rámci prováděné revize.

K § 11

V souladu s Plánem legislativních prací pro zbývající část roku 2021 se navrhuje, aby nařízení nabylo účinnosti dnem 1. července 2022.

K příloze č. 1

Jsou uvedeny rozlišovací znaky rozsahů oprávnění k montáži, opravám, revizím a zkouškám vyhrazených elektrických zařízení podle rozsahu zařízení (podle velikosti provozního napětí, atmosférická elektřina a přepětí a/nebo statická elektřina), druhu zařízení (bez/s nebezpečím výbuchu) a podle druhu činnosti (montáže, opravy, revize, zkoušky). Údaje pro druh a rozsah oprávnění jsou potřebné i pro objednatele a provozovatele vyhrazených elektrických zařízení, pro prokázání odborné způsobilosti dodavatele.

K příloze č. 2

Uvádí se rozsahy osvědčení revizního technika vyhrazených elektrických zařízení, podobně jako u přílohy č. 1, podle rozsahu zařízení (velikosti provozního napětí, atmosférická elektřina a přepětí a/nebo statická elektřina) a druhu zařízení (bez/s nebezpečím výbuchu). Rozsah odborné způsobilosti revizního technika a způsob jeho označení v evidenčním čísle jsou též údaje požadované provozovateli vyhrazených elektrických zařízení pro ověření odborné způsobilosti konkrétního revizního technika.

K příloze č. 3

V příloze jsou specifikovány podklady pro provedení revize vyhrazených elektrických zařízení, ze kterých musí revizní technik vycházet a náplň revize.

Požadavky, které dosud vycházely pouze z ostatních bezpečnostně technických předpisů technických norem. Obdobně jako ve zdůvodnění k § 10, jejich uvedení vychází z potřeby opory v právním předpisu, též pro orgány státní správy a pověřenou organizaci a lepší vymahatelnost povinností osob v péči o bezpečnost vyhrazených elektrických zařízení.

K příloze č. 4

V příloze jsou specifikovány požadavky kladené na prohlídku a zkoušku při výchozí, pravidelné a mimořádné revizi u vyhrazených elektrických zařízení.

Požadavky, které dosud vycházely pouze z ostatních bezpečnostně technických předpisů a technických norem. V návaznosti na § 7 jejich uvedení vychází z potřeby opory v právním předpisu, též pro orgány státní správy a pověřenou organizaci a lepší vymahatelnost povinností osob v péči o bezpečnost vyhrazených elektrických zařízení.